

Res smešna je logika zgodbe te cele,
Pa vendar tud dobrega kaj je le vmes;
Bog daj, da bi vse vsaj pametne želje
Spolnile v življenji se tudi zares!

M.V-l.

1863!

Preteklo je zopet jedno leto!

Z žarečimi perutami se je dvignulo iz svitečega srca večnosti, z zatemnelimi se je utopilo va-nj nazaj k drugim svojim bratom.

Na pragu stojimo važne časne premembe. Z jedno roko se poslovujemo od leta starega, z drugo spremeljujemo novo!

Leto 1863! Tisočletnica slovanska! God neizrek-ljive pomembe in vrednosti! Pred tisoč leti oznanovala sta slavna brata sv. Ciril in Metod rešivno vero našega Izveličarja našim prededom v narodnem jeziku in sta tako zvezala večne Božje resnice z neskončnim blagom národnim, sta zvezala narod naš mili s cerkvijo sveto!

Od te dôbe bil položen je temelj obstoja slovan-skega od tolikih nezgod in težav stiskanega naroda. Cerkev le govorila je z našimi dedi in prededi, z našimi starši v národnem jeziku, spolnivši besede sv. Pavla, da „*bolje je pred občino pet razumljivih besed govoriti v pobaženje, kakor deset tisoč v (tujih) jezicah.*“

Kje bi bil naš mili narod, če bi bila tako, kakor na drugi strani, mu tudi vera vsiljena bila s tujim jezikom. Poginil bi bil in ž njim národnost njegova.

Mili rojaci! kake misli nas morajo danes navdajati in izbujevati v premišljevanje, kako da vredno nastopimo novo, za nas Slovane — sveto leto?

Ozrimo se s hvaležnim in pobožnim srcem najpred gori k večnemu Vladarju vseh narodov, da je prižgal tudi nam zvezdo rešivno in budivno, ki nam odpera in razsvetljuje pot, po kateri le zamoremo doseči svoj namen: dušnega in životnega blagostanja, da vsem drugim narodom enako izobraženi in zavedni stopimo v kolo človeške družine. Prosimo Vladarja vseh vladarjev, da ne odtegne svoje vsemogočne roke od nas, da njegov blagoslov se razliva čez nas, čez naš mili narod, čez našo miljeno krasno domovino!

Zvesti ustopimo se okoli naše države, zveze mnogoslavnih narodov, mogočni prestol, s kterega blišči svit enakopravnosti in svobode vsem narodom. Skazujmo v djanji, da naša skrb, prebuditi sile narodne, velja občinstvu, ne pa, kakor hudobni natolcevavci nas obrekujejo, nevarni ločivni sebičnosti. Držimo se postav, in zahtevajmo njih spolnovanje brez straha!

Ljubimo vse druge narode, ki so sobratje v družini državni. Le zjedinjeni v ljubezni in svobodi bomo spoznali, da ne sme narod naroda moriti in mu pravice kratiti; kajti le zvezani smo zadosti močni, da si pred sovražniki vunanjimi ohranimo mir in srečo v državi.

Ljubimo pa posebno svoje brate slovanske, v kterih se pretaka ista krv kakor v nas, ki imajo isto doto z nami od Večnega — neprecenljivi, sladki, mogočni jezik naših prededov. Kadar bodo letos zapeli po zemljah slovanskih zvonovi harmonično oznanovajoči tisočletni spomin naših aposteljnov, takrat bratje naj se v ljubezni in slogi zvežejo tudi vse srca naše. Podpirajmo se, da moremo doseči lože težki namen, ki ga ima gotovo tudi naš velikobrojni narod kakor vsak drug.

Obhajajoči tisočletnico prevdarimo: ali je storil naš narod v tisoč letih tak korak v izobraženosti in omiki, kakor je bilo mogoče? Če se pokaže, da ne, prevdarimo dalje: kaj je bilo krivo, da smo zaostali:

ali iz lastne národne nemarnosti, ali iz drugostranskih zaprek, in odstranimo to in uno z modrim obnašanjem in neutrudljivo delavnostjo!

Kviško tedaj vrli delavci in ratarji na polji dušnem! Ne mudite, vsak na svojo njivo! Budimo svoje brate s prijazno besedo iz spanja, iz nesvestja! Podučujmo, nadušujmo jeden družega, da stanovitno stopamo naprej na poti nam od Boga odmerjeni! Oprostujmo svoje duše zmot tujčevanja, ki nam zlato solnce narodne zavesti in narodnega ponosa zakrivajo ko gosti, temni oblaki.

Odprle so se prave národne učilnice, naše čitavnice, iz kterih naj izvira koristen poduk čez celi narod. Udeležujmo se njih podučivnih in razveselivnih naprav, ustanujmo jih še več in podpirajmo jih, kolikor mogoče!

Ne pozabimo narodnih ljudskih knjižnic (bukvarnic). Ustanovljujmo jih v občinah, v farah ali posamnih krajih; obilen sad bodo prinašale.

Kadar si volimo zastopnike v občinske (srenjske), deželne ali državne zборе, bratje, bodimo pazljivi — in ne dajmo nikomur zaupanja našega, kdor ne spozná, da blagor naroda izhaja le iz národne omike, kdor ne ceni in ne zná dostojno našega jezika, kdor se sramuje biti naš, kdor se ne more odpovedati svojemu lastnemu dobičku na občni prid, kdor ne zastavi svojega premoženja, svoje časti in svoje prihodnosti za prepričanje svoje. „Mož“ mora biti vès, kdor hoče za druge skrbeti in jih zagovarjati.

Zahtevajmo postavno in prevdarno spolnovanje naših pravic od vseh, ki imajo jih spolnovati!

Ne strašimo se nasprotnikov. Premagujemo jih s potrpežljivostjo in z zmernostjo ter pridobljujemo si jih s prepričevanjem za prijatle.

Trudimo se vsak po svoje kaj koristnega ustanoviti iz zgol rodoljubja za naš narod. Podpirajmo naše pisatelje, kupujmo in razdelujmo koristne in lepe knjige (bukve), naročujmo in priporočujmo naše časnike in druge spise.

Mislino in nabirajmo moči, da ustanovimo tudi „mático slovensko“, iz ktere, kakor bčele iz ulnjaka, naj prileté podučivne knjige za narod naš mili.

Ne zabimo materialnega prida in napredka na gospodarskem, obrtniskem in sploh djanskem polji!

Skušajmo, priporočujmo to in drugo novo naredbo in znajdbo.

Pomagajmo si v vsakem obziru bratovsko, ker življenje sedanje posebno zahteva, da delamo z zjedinjenimi močmi, da se hitro in marljivo gibljemo, sicer z останemo za drugimi strašno deleč in pademo v neusmiljeno revščino, v kateri se ne more napredovati in izvršiti dušna omika.

Če naenkrat vse ne steče po volji, ne odstopimo od svojih pravičnih namenov, kateri so danes taki kakor lani in predlanskim, in kateri morajo ostati tudi zanaprej. Naj se ne spreminjajo ko luna na nebu; saj izvirajo od večne resnice.

Če nam moči hočejo pešati, ozrimo se nazaj, — in srčnost mora rasti v nas, ker vidimo, da naše mlado národno drevce poganja že cvet, in obeta kmali tudi razveselivni sad.

Bodimo složni vsi, če tudi eden ali drugi v tej ali uni stvari drugače misli in sodi; namen naš mora biti pri vseh napravah: „Vse za srečo domovine!“ Ne udajmo se nikakor kakemu razprtju, temoč „složimo se“! Spominjajmo se besed slavnega Svatopluka! Kaj bi bilo iz naše mlade lipice slovenske, če ji odpade vejica za vejico in če bi se clo deblo skrehnilo!

Složno bratje! da bomo dobre vesti zamogli tekočemu letu v torbico podati listek svojih djanj, ktere bode položil v bukve naše zgodovine in nesel tje pred večnega Sodnika na tehtnico pravično!

Naj bi bilo napisano na njem: „sloga bratov“, „sprava narodov“, „djanska enakopravnost vseh ljudstev“, „sreča države“, „zadovoljnost vesvoljna“ — in — naj bi sodba Gospodova v naših djanjih mila nam bila! Pozdravljeno bodi novo leto, — spolni vošila naše!
Dr. L. T.

Gospodarske stvari.

0 zadevah goveje kuge.

Goveja kuga, o kateri Evropa (naš del sveta) pred letom 1709 skor nič vedila ni, ker je še le leta 1709 iz azijske Tartarije v Evropo zanešena, v različnih krajih razsajati začela, tako, da po prerajtbi dr. Fausta je v preteklem stoletju (od 1709 do 1809) v Evropi sami gotovo 200 milijonov goved pomorila, (samo v celjskem okraji je od mesca sušca do konca leta 1780 jih poginilo 10.000) nam še zmiraj žuga. Da naši gospodarji zmiraj vedó, kako stojimo s to morivko, jim bomo naznanjali vse, kar pozvedamo iz gotovih virov.

Po poslednjih naznanilih c. kr. general-komande v Zagrebu se v Bosni na Turškem kuga čedalje bolj razširja; vse nahije (okraji), razun ene, so bolj ali manj okužene; poginilo je živine že sila veliko.

Po naznanilu kr. namestništva zagrebškega od 20. decembra se je kuga ta (?) prikazala tudi v Karlovcu (v predmestju Banja), eno govedo je poginilo, dvoje so pobili.

Že se tudi na Štajarskem in sicer v Rajhenberku in Šedunu sevniškega okraja bojé, da ne bi imeli goveje kuge. Bog daj, da bi ne bila prava goveja kuga, ampak le vrančna bolezen! Kakor nam naš gospod dopisnik Sitar iz dolenskega Zasavja piše, je prignal pred božičnimi prazniki neki Hrvat več svinj k mesarju rajhenburškemu na prodaj; mesarjeva dva soseda kupita od Hrvata nekoliko svinj; pa že prvi in drugi dan po klavšnji napade čvetero goved strašna bolezen; neki kmet iz Šeduna (vas 2 uri od Rajhenberka) pripelje voz mrve v ta trg, ustavi svoje čisto zdrave vole blizu tistega mesta, kjer so unidan hrvaške svinje stale; drugi dan napade že oba vola kužna bolezen in se loti tudi drugih poprej zdravih goved tega kmeta; pa še ni zadosti: še mesarjevo živino, pri katerem so une svinje bile, kmalo po tem ravno taka bolezen napade, tako da pri vseh teh posestnikih je do danes (30. dec.) že šest glav padlo, drugih šestero pa menda ravno to čaka.

Našim gospodarjem pa, ki bi jih utegnili nesreča zadeti, da jim živina za govejo kugo zbolí, imamo zdaj še nekaj tolažljivega povedati. Povedali smo že, da ni bolje pomoči, da se ta neozdravljiva in kužna bolezen iz začetka mahoma zatare in daljna nesreča odvrne, kakor to, da se nemudoma prva bolna živina in vsa, ki je ž njo v enem hlevu bila, pobije in s poti spravi. Za to dobí gospodar odškodovanje po postavi. Ker je pa visoko c. kr. ministerstvo zvedilo, da si nekatere kantonske gosposke prizadevajo, živino prenizko ceniti, ki se ima pobiti in gospodarju poplačati, ali da po predolgi ovinkih ravnajo s to cenitvijo, je dalo vsem kantonskim gospóskam ukaz, naj hitro doženejo in prav cenitev, ker potem bo vsak gospodar raje hitro povedal, da ima bolno živino in nič ne bo skrival. — To nam je vesel dokaz, da visoka vlada po očetovsko skrbi za nesrečne gospodarje; — to naj bo pa tudi opomin gospodarjem, da brž brž tekó h gosposki in ji povedó, da jim je živina zbolela. Iskrico je lahko zatreti, plamena pa ne!

Obrtnijske in rokodelske stvari.

Koliko so nekdanj ljubljanski tesarji si prislužili na dan?

Gospod Gvajec, mestni tesarški mojster, nam je podal na pergamentu pisano „cimpermansko zunfno postavo“ (Zimerleuth Ordnung bey der Statt Laibach) od leta 1576, tedaj 13 let manj ko 300 let staro. Nemški „Zimerleuth-Ordnung-i“ je priložena slovenska prestava, stara zlo, kakor se iz pisanja vidi, pa vendar mlajša od nemške.

Zanimiva nam je ta stvarca iz dvojnega obzira: enkrat zato, da vidimo, kolikšna je bila dnina takrat memo dandanašnje, in spet zato, kakošen je bil pred 300 leti nemški, in kakošni — nekoliko pozneje — slovenski jezik. Reveža sta bila oba, pa še večji revež je bil nemški. In nauk iz tega? — naj si ga posnameta pošteni Nemec in pošteni Slovenec sama!

Poslušajte tedaj, dragi bravci!

Einen Ordentlichen Master.
der sich umb ain arbeit annimbt,
Und dieselb in seiner Speyss ver-
richt, Solle ain ganz tagwerch
für sein lohn gegeben werden 13
khreuzer.

Jenmu Moistru, kateri se
Dielä ob fvojem ami ufame, fa
jeden dan 13 kraizerjov.

Einen Ordentlichen Zimer-
khnecht ain ganz tagwerch 11
khreuzer.

Jenmu Gselu za jeden dan
11 kraizerjov.

Einen Leer Jungen der nit
drey ganze Jar bei den Zimer-
handtwerch gewesen oder drey
ganze Jar gelehrt hat, solle ein
tag Zulohn gegeben werden 10
khreuzer.

Jenmu fantu, kateri se ni
fche tri Leita vuzhiu, se ima
jeden dan 10 kraizerjov dati.

Ako primerjamo današnjo dnino s to pred 300 leti, vidimo pač velik razloček. Pa to ni čudo, ker se je vse silno podražilo na svetu. Al to je bolj zanimivo, da med mojstrom in fantom je tak mal razloček bil.

Natoroznanske stvari.

Naturo spoznavati — vraže preganjati.

Od Soče 2. jan. * Ko se je 14. dne preteklega mesca na jasnem ponočnem nebu prikazala krasna severna luč ali burjava, uganjal se je velik hrup tam pa tam; vraže so se vsipale kakor orehi z polnega koša; ta je trdil to, ta uno; prostih ljudi (in med te štejemo tudi dosti gospóde v dolgih suknjah) ni nobeden vedil, kaj je ta prikazen na nebesu, ki so nam jo „Novice“ razjasnile v poslednjem lanskem listu. Naj povem, kaj se je godilo v okolici naši. V našem bližnjem mestu Gorici je nek straža na gradu (tako saj smo slišali) dala s topom znamenje, češ, da je v bližnji vasi Salkanu ogenj, in vsled tega se začnejo tudi zvonovi po cerkvah mestnih žalostno glasiti; vse je od straha na nogah in veliko se jih napravlja, da bi šli gasit. Salkanci pa so nasproti mislili, da je nesreča ognja Gorico zadela, in nekteri se tudi napotijo iz ravno onega namena proti mestu. Takih misli so bili tudi Kanaljci, ki so vidili veliko zarjo stati nad hribom sv. Valentina in proti južni benečanski strani. Avčanom in drugim gorjanom se je zdelo, da gori v Učah, Koboridčanom pa, da je Bove v plamenu, in tako unim nasprotno.

Ali niso take dogodbe živa priča, da nekoliko naukov iz natoroznanstva je celó potreba v ljudskih šolah?